Ics
Åbo Akademi
Kapsel

Kekoni, Karl

KOMMERSIELL FAKULTET VID AKADEMIN

TANKAR OM AFFÄRSMANNABILDNINGENS HÖJANDE

AV

MEDBORGARE

Ic5
Åbo Akademi
Kapsel

ÅBO
AKADEMI

KOMMERSIELL FAKULTET VID AKADEMIN

TANKAR OM AFFÄRSMANNABILDNINGENS HÖJANDE

AV

MEDBORGARE

ÅBO
BOKTRYCKERIET POLYTYPOS
1926

I

Ingen, som ägnat stadsproblemet någon uppmärksamhet, kan väl bestrida, att en landsortsstad kan tillväxa och utvecklas i ekonomiskt och kulturellt avseende blott ifall den äger en bildad, vitt skådande och energisk affärsmannakår. Den måste bland sina medborgare räkna ett antal personer, som kunna utnyttja de möjligheter för industri och handel staden i sitt geografiska läge erbjuder och som äro villiga att offra kapital och arbete på utvidgandet av dess kulturella institutioner och för dess bästa överhuvud.

I ett helt annat läge befinner sig huvudstaden. Dess utveckling sker genom regeringen själv under användandet av kapital, som i olika former härflyta från alla delar av landet. Genom en ständig utveckling av de centrala ämbetsverken, de högre undervisningsanstalterna och de militära institutionerna är huvudstadens framåtskridande redan säkerställt. Men regeringens åtgärder för dess bästa sträcka sig mycket längre. Så ordnas järnvägstrafiken mest med tanke på huvudstadens fördel. Vad man avser är att genom ökad tillförsel av näringsmedel, förnödenheter och varor från alla håll sänka levnadskostnaderna i huvudstaden och därigenom främja bosättningen i denna punkt. Indirekt underlättar regeringen utvecklingen i samma riktning genom att understöda alla företag, som avse huvudstadens kommersiella eller kulturella utveckling, under det att liknande strävanden i landsortsstäderna negligeras eller motarbetas.

Huru Åbo stads framtid skall gestalta sig, beror sålunda framför allt på dess affärsmannakår. Frågan, huruvida staden skall fortfara att tillväxa och förkovras i ekonomiskt och kulturellt avseende, eller om den skall undanskjutas, förlora i betydelse och tyna bort, står därför i närmaste sammanhang med frågan, huruvida det är möjligt att här utbilda och upprätthålla en kunnig, intresserad och energisk affärsmannakår.

Att utvecklingen i Åbo i detta avseende icke är tillfredsställande, vet envar, som i någon mån är förtrogen med stadens liv under de fyra senaste decennierna. Bristen på verkliga förmågor inom det kommersiella området, svårigheten att ersätta de gamla stödjepelarna för vår handel och industri med kunniga och ansedda personer gör sig alltmera gällande och bildar en av de främsta orsakerna till den ekonomiska tillbakagång, som ägt rum i Åbo under de senaste åren.

Att Åbo affärsmannakår måste befinna sig i relativt tillbakagående är för övrigt naturligt, då intet nämnvärt gjorts för att höja densamma. Under det att frågan om utbildande av ledare för handel och industri tilldragit sig allmän uppmärksamhet utomlands och framkallat en storartad utveckling av den kommersiella undervisningen, under det att jämväl i Helsingfors tvenne handelshögskolor trätt i verksamhet, har man i Åbo i detta avseende blivit stående på den punkt, varest man befann sig för femtio år sedan.

För att fatta vad detta egentligen innebär, måste vi ihågkomma, att våra dagars ekonomiska liv ställer långt större anspråk på handelns och industrins målsmän än förgångna tiders affärsverksamhet. Den moderna affärsmannen måste i högre eller lägre grad vara en ledare, om han skall kunna behålla sin ställning och sitt inflytande. Detta villkor innebär, att han bör äga såväl grundliga kunskaper som mångsidiga intressen och vid blick. Han måste vara i stånd att bilda sig en självständig uppfattning icke blott i frågor, som röra hans egen verksamhet, utan även rörande spörsmål, som angå det samhälle, inom vilket han verkar. Han måste kunna överblicka den ekonomiska och sociala utvecklingen hemma och i främmande länder och fastställa, vari hindren för framåtskridande ligga och varifrån farorna hota. Han bör äga ett öppet sinne för nya idéer och uppfinningar, intressera sig för allmänna angelägenheter och ständigt arbeta på sin egen utveckling och på samhällets förkovran.

Innan vi med stöd av Åbo stads historia under det senaste halvseklet visa, att en rekonstruktion av den svenska affärsmannakåren är absolut nödig, ifall den kultur, som skapats här under sekler av arbete och uppoffringar, icke skall gå förlorad, kan det vara skäl att påpeka, att affärsmannakåren överallt i Finland, med undantag av Helsingfors, befinner sig i relativt tillbakagående. Under det att i Sverge och Norge de viktigaste posterna i staten under de mest kritiska tider ofta anförtros åt affärsmän, under det att handelns och industrins representanter i alla länder, som

göra verkliga framsteg, t.ex. Förenta staterna, spela en allt större roll även på det kulturella området, åsidosättes i vårt land affärsmannakåren alltmera. Den är numera blott svagt företrädd i folkrepresentationen, ehuru den en gång utgjorde dess kärna och styrka. Även inom städernas fullmäktige, i kommittéer och styrande verk förlora affärsmännen alltmera inflytandet. Att detta innebär ett missförhållande och utgör en av orsakerna till bristen på utveckling inom vidsträckta delar av vårt land och särskilt till svagheten och efterblivenheten i vårt stadsväsen, kan knappast förnekas.

Att vilja förklara bristerna uteslutande genom ogynnsamma yttre omständigheter är icke riktigt. Sant är, att en av orsakerna till finska affärsmannakårens svaga ställning ligger i staten, som ständigt utvidgar sin affärsverksamhet och redan fullständigt behärskar flere verksamhetsområden, som i andra länder äro överlämnade åt den privata företagsamheten. Väl representerar andelshandeln, som i Finland utvidgat sig mera än i något annat land med undantag möjligen av Ryssland, ett annat hinder för kårens höjande. Men grundorsaken till det missförhållande, vi här avse, ligger dock utan tvivel i bristande utveckling inom affärsmannakåren själv. Bildningen har icke hållit jämna steg med framåtskridandet på det kommersiella, tekniska och sociala området. Vår affärsmannakår står därför alltmera främmande för alla de nya och stora krav, som ställas på densamma, och känner sig allt mindre skickad att utföra sin mission, som innebär, att stå i spetsen för samhället och leda utvecklingen.

* *
*

Frågan om rekonstruktion av affärsmannakåren är sålunda ett spörsmål av eminent betydelse. Dess lösning är en oundgänglig förutsättning för framåtskridande såväl på det ekonomiska som det kulturella området i Åbo. Skall vår stad kunna behålla sin ställning såsom centrum för Sydvästra Finland, skall den ha någon utsikt att stå sig i kampen med Helsingfors, så måste den äga en affärsmannakår, som i fråga om bildning och auktoritet står på samma nivå som huvudstadens. Det båtar föga att klaga över bristande understöd från statens sida för vår rederirörelse, så länge vi äga så få personer, fullt kompetenta att driva denna svåra och krävande, men betydelsefulla verksamhetsgren. Vår industri kommer ytterligare att försvagas, om sådana missgrepp, som under se-

naste årtionde begåtts här genom okunnighet, bristande förutseende och bristande ansvarskänsla, få upprepas. Vår handel kommer att minskas, vår trafik avledas, om icke de krafter, som äro verksamma på det ekonomiska området i Åbo, stärkas och bringas till samarbete under en målmedveten och vittskådande ekonomisk ledning.

En rekonstruktion av vår affärsmannakår är sålunda nödvändig, om Åbo stad skall kunna behålla sin ekonomiska position. Men den är lika viktig ur synpunkten av ortens kulturella framåtskridande. För att inse detta behöva vi blott ihågkomma, att nästan alla de institutioner, som giva Åbo prägeln av kulturort, upprättats genom dess affärsmannakår. Åbo har haft lyckan att under en lång följd av år bland sina affärsmän räkna ett antal för bildning och framåtskridande intresserade män, vilka ej skytt att uppoffra stora kapital för att möjliggöra ett högre samhällsliv här eller för att, så vitt möjligt, bereda åldringar och sjuka en tryggad och sorgfri existens. Våra »hem», våra museer och framför allt vår akademi visa tillfyllest, vad en levande medborgaranda kan åstadkomma. Denna kraft måste fortfarande vara verksam i Åbo, ifall vår stad skall kunna utföra sin historiska uppgift inom bildningsarbetet i vårt land och i norden.

Vi måste därför se till, att denna anda av osjälviskhet och uppoffring för idéella mål bevaras och förkovras. Vi måste om möjligt förhindra, att den typ av affärsmän, som så förträffligt representerades av bröderna Dahlström, försvinner ur vårt samhälle, och i stället böra vi utbilda allt flere representanter för deras åskådningssätt och deras medborgaranda. Detta mål kan nås därigenom, att vi höja bildningsnivån och skärpa ansvarskänslan hos vår affärsmannakår och visa, att ekonomisk verksamhet, rätt fattad, icke blott är den intressantaste, utan mest betydelsefulla av alla samhällsuppgifter.

På grund av vad vi här ovan framhållit, är det även klart, att upprättandet av en ekonomisk fakultet ur akademins egen synpunkt måste te sig icke blott såsom en önskvärd utan snarare nödvändig utvidgning. Högskoleidén har kunnat förverkligas blott genom medel, skänkta av vår affärsmannakår, och denna har även senare visat sig vara akademins säkraste stöd. Utan dess kraftiga hjälp blir högskolans ställning osäker och dess framtid oviss. Mellan vår affärsmannakår och de ekonomiska kretserna i vårt land överhuvud samt akademin måste därför anordnas ett planmässigt samarbete, avseende att gagna bägge parterna. Å akademins sida sker detta främst därigenom, att den omfattar uppgiften att

höja den kommersiella bildningen i landet och skapa en kunnig, vaken och den svenska kulturen hängiven affärsmannakår.

Vi behöva knappast tillägga, att tanken på en ekonomisk fakultet vid akademin ingalunda är ny. Den uttalades, på samma gång som högskoleidén själv, av författaren till föreliggande broschyr redan vid de första diskussionerna under nittiotalet och finnes tydligt framställd i den av signaturen — n — år 1910 utgivna skriften Åbo högskoleidé. Den har omfattats av flere bland akademins donatorer, t. ex. kommerserrådet Ernst Dahlström. Senast har den påpekats av avlidne greve C. A. Armfelt i hans testamente till förmån för akademin. Som bekant finnes också redan för ändamålet en icke obetydlig fond, anmärkningsvärt nog, delvis skänkt av personer i Helsingfors. Men inom affärsmannakretsar i Åbo synes planen ännu icke hava tillvunnit sig den uppmärksamhet, varav den är förtjänt. Avsikten med denna broschyr är just att visa, att frågan om höjandet och stärkandet av affärsmannakåren för närvarande utgör det viktigaste spörsmålet i Åbo, vars hela utveckling är beroende av dess lyckliga lösning.

II

Innan vi gå att närmare granska, vad modern affärsmannabildning innebär och vilka insikter, egenskaper och ideal, tiden kräver av affärsmannen, är det nödigt att i korthet redogöra för utvecklingen på det ekonomiska området i Åbo under de fyra senaste decennierna, karakterisera det nuvarande läget och angiva orsakerna till dekadensen. Vår avsikt är därvid icke att klandra vår affärsmannakår, utan att klarställa, vari de svaga sidorna i dess verksamhet legat och detta blott för att säkrare kunna fastställa, vad som i synnerhet bör beaktas vid utbildningen av den ungdom, som en gång skall övertaga den ekonomiska och kulturella ledningen i samhället.

Vi hava redan i det föregående framhållit, att de första symptomerna till ekonomisk stagnation och bakåtgående i Åbo visa sig i slutet av senaste sekel. Som vanligt i dylika fall, framträda de främst inom sjöfarten. Åbo stads en gång så blomstrande rederirörelse tynar bort, dess stolta segelfartyg försvinna utan att ersättas av ångfartyg. Man drager sig sålunda bort från ett av de viktigaste verksamhetsområdena och överlämnar åt andra orter, främst Helsingfors, att omgestalta landets handelsflotta i tidsenlig riktning och knyta nya förbindelser med utlandet.

Det bör observeras, att overksamheten icke främst får tillskrivas brist på kapital. Ty vi finna, att förutom i Helsingfors, en anmärkningsvärd utveckling av ångbåtsflottan samtidigt äger rum i Vasa, som väl, åtminstone vid denna tidpunkt, måste anses vara en i ekonomiskt avseende svagare ort än Åbo. I själva verket ligga orsakerna till bakåtgåendet djupare, nämligen i bristande intresse för sjöfarten, bristande förmåga att inse dess betydelse ävensom i svårigheten att finna personer, lämpliga att driva denna krävande verksamhet. Man fattar icke klart, att rederirörelsen står i nära sammanhang med flere andra näringsgrenar, som måste komma att lida genom dess avtynande, och man tänker icke heller på att koncentreringen av ångfartygsflottan i Helsingfors medför faran att trafiken, såväl i passagerare som gods, alltmer centraliseras i Helsingfors, varigenom själva grunden för Åbo stads existens komme att undergrävas.

Verkningarna av tillbakagången inom rederirörelsen visa sig icke genast, isynnerhet som ett ökat intresse för denna näringsgren framträder under nittiotalet. Segelflottan växer åter under några år både i fråga om antal fartyg och tonnage och i slutet av decenniet göres en synnerligen betydelsefull insats i Åbo stads ekonomiska utveckling genom öppnandet av vintertrafiken på Stockholm. Senare utvidgas rörelsen med en linje på Lübeck och ungefär samtidigt ernås en ny förbindelse med England genom »Nordbolaget». Åbo tyckes sålunda åter vilja höja sig till en betydande sjöfartsort och dess utsikter att förmedla vintertrafik i stor skala synas lovande.

Även på industrins område råder vid denna tidpunkt en livlig verksamhet. Varven äro sysselsatta med byggandet av krigsfartyg för ryska marinens räkning. De mekaniska verkstäderna framställa lantbruksmaskiner, motorer och motorbåtar, specialiteter vilka synas naturliga för Åbo med dess stora åkerbruksdistrikt och vidsträckta skärgård. Ett antal nya fabriker, särskilt inom den kemiska grenen, tillkomma och vidga området av Åbo stads industri. Även handeln och trafiken äro livliga. Många projekt att främja dess utveckling genom nya järnvägslinjer, genom förbättringar i hamnen samt genom startandet av nya företag, t. ex. direkt export av smör från Sydvästra Finland, framkastas.

Men det visar sig snart, att detta spirande ekonomiska liv saknar djupare rötter. Renässansen på sjöfartens område är ett verk av några få personer, som stå isolerade, under det att flertalet förhålla sig skeptiska till det nya initiativet och äro obenägna att nedlägga kapital i företag,

som icke synas lönande. På sjöfartens indirekta betydelse för samhället tänker man icke. Åbo affärsmannakår ådagalägger alltmer brist på energi, uthållighet och tro på framtiden. Man synes ha svårt att följa den ekonomiska utvecklingen och orientera sig i de nya förhållandena, och man saknar klar uppfattning om ställningen. Man drager sig i allt flere fall undan arbetet och ansvaret och lämnar initiativet åt Helsingfors. I den mån de gamla stödjepelarna för Åbo affärsmannakår falla undan, framträder alltmera bristen på ledare med auktoritet och anseende. De flesta företag ombildas till aktiebolag, bakom vilka icke stå solida firmor utan en mängd aktieägare, vilkas enda önskningsmål uttryckes genom ordet vinst. De ledande männen äro i flere fall främlingar på orten, som betrakta sin uppgift ur en trång synvinkel och stå mer eller mindre likgiltiga för staden, dess utveckling och framtid.

Att man i Åbo även under denna period saknar energi, uthållighet och vyer, framgår för övrigt av många företeelser inom ortens ekonomiska liv. Vi ha redan i det föregående omnämnt de talrika projekt till nydaningar i olika riktningar,som framkastats men icke realiserats. De få företag, som verkligen kommit till utförande, t. ex. sockerfabriken »Alfa», livförsäkringsbolaget »Fennia», vintertrafiken med »Poseidon», nedläggas vid första motgång. En karakteristisk och betänklig företeelse är att många industriella inrättningar på orten icke utvecklas på tidsenligt sätt. Endast ett fåtal skötas med verklig omsorg och befinna sig i mönstergillt skick. Man synes i allmänhet nöja sig med att fortsätta verksamheten i ungefär samma omfattning och på samma sätt som tidigare, och man är ovillig att nedlägga större kapital på förbättringar. Både den ekonomiska och tekniska ledningen är i många fall svag. Detta gäller kanske främst metallindustrin. Oaktat Åbo stads varv och mekaniska verkstäder ha gamla goda traditioner att stöda sig på, oaktat de ända till år 1906 ha fullt upp med arbete av olika slag, stå de redan vid sekelskiftet i fråga om utrustning och ändamålsenlig drift efter motsvarande inrättningar i Helsingfors.

Om vi taga det ovansagda i betraktande, förstå vi lätt, varför Åbo stads skenbart så starka och livaktiga industri, då svårigheterna komma i form av strejker, upphörandet av de ryska beställningarna och angreppen från Helsingfors, icke kan hålla sig uppe.

För att rätt förstå den utveckling, som nu följer, är det framför allt nödigt att klargöra strävandena inom de ledande kretsarna i Helsingfors, till vilka vi även kunna räkna den styrande byråkratin och de politiska

partiernas ledare, kort sagt, »staten». Men det kan vara skäl att först påpeka, att då man i Åbo står splittrad, vacklande och oviss om vägen, så samlar man sig i Helsingfors kring en idé, som bland annat avser Åbo stads försvagande. Fullt utbildad innebär planen icke blott att centralisera rederirörelsen, åtminstone så vitt den berör ångfartyg, i Helsingfors, utan att på denna ort alltmera koncentrera sjöfarten, importen, exporten, lanthandeln, bank- och försäkringsväsendet, industrin och alla högre kulturmedel överhuvud. I själva verket göres centraliseringen till ledande idé för hela den inre organiseringen av landet, och den drives med en hänsynslöshet, som saknar motstycke i kulturhistorien. Det kan synas överdrivet, men innebär dock blott sanning om vi säga, att intet problem så mycket sysselsatt de ledande kretsarna i Helsingfors som frågan, huru landet skall organiseras för att på det mest effektiva sätt tjäna Helsingfors expansion.

Förutsättningarna för att planen skall kunna genomföras äro: efterblivna och osjälvständiga städer, outvecklad medborgaranda, svag landsortspress, dålig folkbildning och bristande samband mellan städerna och deras verkningsområden. Dessa villkor uppfyllas i Finland, men däremot icke i Norge eller Sverge. Här representera Trondjem och Bergen, Göteborg och Malmö självständigt verksamma samhällen, som äga anseende och inflytande och därför icke kunna åsidosättas. Redan på denna grund kunna vi icke tänka oss att en centralisering, liknande den som nu genomförts i Finland, skulle kunna ifrågakomma i nämnda länder. För övrigt skulle Helsingfors icke halt en så stor framgång i sina monopolsträvanden, om icke huvudstaden i varje fall understötts av »staten». Ingenstädes har man behandlat landsortsstäderna med sådan hänsynslöshet som i Finland. De ha genom den nya riksdagsordningens valkretsindelning berövats sin politiska rösträtt och sitt inflytande inom folkrepresentationen, och regeringens och riksdagens hela politik har varit ägnad att inskränka deras verksamhet och hindra deras utveckling, allt i tanke att därmed gagna Helsingfors.

Om vi betänka, att Åbo varit den enda landsortsstad i Finland, som med sitt samlade kapital, sina kommersiella traditioner och sitt goda läge för sjöfart och handel syntes kunna bjuda Helsingfors stången, så förstå vi lätt, att angreppen främst riktats mot denna ort. De avsågo till en början att hindra uppkomsten av nya ångbåtslinjer, anknutna till Åbo. I den kamp, som nu följde, faller Nordbolaget och Borebolaget tvingas att ingå på en överenskommelse, som avskär vidare utveckling för detsamma.

Det visar sig emellertid snart, att man i Helsingfors avser icke blott att centralisera rederirörelsen, utan — vad de längre skådande genast insågo — även trafiken. Ångarna skola framför allt betjäna Helsingfors. Åbo tillbakasättes alltmer, i synnerhet i fråga om passageraretrafiken. Linjen Hull—Köpenhamn—Åbo, som tillfört Åbo ett stort antal turister, indrages efter världskriget. Staden är sedan dess utan passagerareförbindelse med Köpenhamn. Tendensen är tydligen att fortgå i samma riktning. Häri ligger utan tvivel även orsaken till att man i Helsingfors visar så ringa intresse för postförbindelsen Åbo—Stockholm samt att denna så svagt understödes av regeringen. Bakom de många projekten till »ordnande av trafiken», som alltjämt framkomma, ligger utan tvivel avsikten att avbryta förbindelsen Åbo—Stockholm och anknyta samfärdseln mellan Sverge och Finland vid Helsingfors (Hangö).

Vad vi här ovan framhållit om centraliseringen på sjöfartens område kunde kompletteras med en mängd andra exempel. Men då vi blott avse, att i huvuddrag karakterisera tendensen, sådan den framträder på olika områden av vårt ekonomiska liv, så övergå vi till ett annat gebit, på vilket centraliseringen under de senare åren gjort sig starkt gällande, nämligen inom bank- och försäkringsväsendet.

Signalen till våldsåtgärderna i denna riktning gives genom de uppseendeväckande angreppen på landsortens största penningeinstitut, Nordiska banken och Vasa bank. I fråga om den förra når man målet med aktionen: bankens styrelse flyttas från Viborg till Helsingfors. Beträffande Vasa bank, ernår man icke en så fullständig framgång, men det välkända penninginstitutet försvagas dock märkbart därigenom och ernår aldrig mera sin förra betydelse. Något senare gör sig centraliseringen i denna form kännbar i Åbo. Närmast riktar den sig mot vissa försäkringsanstalter, som därigenom bliva lidande. Livförsäkringsbolaget Fennia faller för angreppen. Ty även om fel begingos vid företagets startande, och dess ledning var svag, låg dock huvudorsaken till katastrofen uti det systematiska misskrediterandet av bolaget, som igångsattes från Helsingfors. Ett livförsäkringsbolag representerar ju i regeln en stor penningeinstitution, som uppsamlar betydande summor från olika delar av landet, och man är i princip emot varje dylik koncentrering av kapitalet utom Helsingfors.

Många andra av de mest genomgripande förändringar, som försiggått på bank- och kreditväsendets område i vårt land, ha haft sin orsak i centraliseringsidén. Vi kunna emellertid icke längre ingå på detta om-

råde, då det skulle föra oss för långt från vårt mål. Vi måste stanna och kasta en blick på centraliseringen inom industrin, där den under de senaste åren gjort sig starkt gällande och i sina följder kanske varit mera ödesdiger än inom något annat verksamhetsområde. Att säga att de industriella inrättningarna i Åbo försvagats genom strävandena att konsentrera industrin i Helsingfors, är för litet. Rättare vore att påstå, att de ödelagts genom systematiska åtgärder i sådant syfte.

Dessa inledas med en karakteristisk, i tidningspressen förd kompanj, vars innebörd är, att de mekaniska verkstäderna i landet skola specialicera sina tillverkningar. Varje fabrik skall framställa vissa standardartiklar, som sedan skola försäljas genom centralkontor i Helsingfors. Det är en fullkomligt ny plan för organisation av industrin, som här framställes. Avsikten är tydligen att lösgöra fabrikerna från städerna, som grundlagt dem, samt att försvaga de lokala styrelserna till förmån för en centralicerad ledning av företagen. En utveckling i denna riktning sker även därigenom, att en mängd fabriker, som arbeta inom samma bransch, sammanslås till ett enda företag med styrelse i Helsingfors. Rörelsen påskyndas i hög grad genom centralbankernas politik att främst understöda den från Helsingfors ledda industrin. På denna omständighet bero många av de svårigheter, varmed de industriella anläggningarna i landsorten haft att kämpa.

Det är uppenbart, att Åbo stads industri i hög grad måste komma att lida genom dessa åtgärder, samtidigt som den industriella utvecklingen i Helsingfors därigenom kraftigt främjas. Det visar sig för övrigt vara svårt för Åbo att på sin lott få någon specialitet av betydelse och överhuvud ernå en säker ställning inom den nya organiseringen. Sålunda upphör småningom även tillverkningen av lantbruksmaskiner, som under många år bedrivits i Åbo och betraktats som en specialitet för orten. Samtidigt utvecklar sig i Helsingfors fabrikationen av separatorer till en storindustri, vars alster vinna avsättning långt utom landets gränser. Tillverkningen av järnvägsvagnar, som till en början synes lovande och bestämd att bliva en ersättning för tillbakagången inom maskinindustrin, upphör alldeles, sedan järnvägsstyrelsen beslutit upprätta egna verkstäder för detta ändamål i Helsingfors.

I synnerligt hög grad blir Åbo stads industri lidande genom sammanslagningen av fabriker. Om härvid ett företag skall nedläggas, så är det i regeln fabriken i Åbo, som drabbas av detta öde. Härigenom förlorar orten flere industrigrenar, som kanske under många år sysselsatt en skara

arbetare och tjänstemän samt genom import av råvaror och export av fabriksalster bidragit till dess handel och sjöfart. Vi nämna såsom exempel på dylika industrier tändsticksfabrikationen och från senare år tvål- och parfymtillverkningen. En mängd fabriker »flyttas» till Helsingfors eller Nyland. Om driften efter sammanslagningen fortsättes, sker detta i inskränkt omfång. I fall samma bolag äger fabriker både i Helsingfors och Åbo, så utvecklas blott de förra. Härigenom blir isynnerhet den kemiska industrin i Åbo lidande, vilken då den först i större omfång startades, syntes äga stora möjligheter för utvidgning.

Desorganiseringen av Åbo stads industri är redan i full gång, då världskriget utbryter. Likasom på alla andra verksamhetsområden åstadkommer den en fullständig revolution inom industrin. Alla fabriker, särskilt de mekaniska verkstäderna, tagas i anspråk för framställandet av krigsförnödenheter. Konjunkturerna synas vara de bästa möjliga, driften är lönande och stora utvidgningar av fabrikerna företagas.

Man tycker, att Åbo nu erhållit ett tillfälle att frigöra och rekonstruera sin beträngda industri, att modernisera sina föråldrade verkstäder och stärka deras ekonomi genom de vinstmedel, som så lätt ernås. Vi veta alla, att detta tillfälle icke kan utnyttjas, utan att de svagheter, brister och skadliga tendenser, som tidigare gjort sig gällande, framträda med allt större styrka och slutligen åstadkomma ett ekonomiskt débâcle, sådant man aldrig förr skådat i Finland.

Det är icke nog med att enskilda företag, bland dem några av stadens äldsta och mest bekanta verkstäder, gå över ända. Hela industrigrenar försvagas eller ödeläggas. Och ödeläggelsen inskränker sig icke till industrin utan sträcker sig till nästan alla andra gebit av ekonomisk verksamhet och omfattar slutligen även penningväsendet, sjöfarten, handeln, exporten och trafiken i allmänhet. Den ena av stadens banker, som under en följd av år arbetat med anmärkningsvärd framgång, faller för misstag och intriger. Rederinäringen, som efter världskriget haft en kort period av uppsving, tynar åter bort. Alla större fartyg i stadens flotta försäljas, och även de bästa av dess kustångare överlämnas åt andra. Handeln och trafiken lida i samma proportion. Nästan alla de större partifirmorna i Åbo, som tidigare till stor del försett Sydvästra Finland med varor och förnödenheter, inställa sin verksamhet. Exporten minskas alltmera, då exportvarorna systematiskt avlänkas. Finska pappersföreningen, som tidigare i stor utsträkning anlitat Åbo som exporthamn, beslutar att frångå orten under förklaring, att hamnförhållandena där äro otill-

fredsställande. Den växande exporten av papper och cellulosa från Västra Finland går nu över Raumo och Björneborg. Även utförseln av plankor och bräder från mellersta Finland minskas. Exporten av smör över Åbo nedgår till ett obetydligt belopp, under det att allt större kvantiteter därav utföras via Helsingfors. Från den nordamerikanska trafiken, vari Åbo redan haft del och varav man hoppats så mycket, utestänges staden senare helt och hållet.

Att fullständigt söka klarställa detta sista sorgliga kapitel i Åbo stads ekonomiska historia, faller utom ramen för denna broschyr. Detta må vara förbehållet framtida undersökningar. Men vi måste här än en gång betona, att företeelsen är lokal, att det är Åbo som lider mycket mera än landet i allmänhet, samt att orsakerna härtill mindre ligga i ogynnsamma konjunkturer än i planmässigt uppsåt att skada stadens ekonomiska liv och därigenom även rubba dess kulturella position.

III

Vi ha i det föregående hänvisat till centraliseringen såsom den fundamentala destruktiva tendensen i Finlands utveckling. Vi ha visat, huru centraliseringsidén från att i början ha avsett blott rederirörelsen senare utsträckts till nästan alla verksamhetsområden och huru den ifrån att ursprungligen ha omfattats och drivits blott av några få affärsmän i Helsingfors senare upptagits och gjorts till ledande idé inom alla de kretsar, som representera »staten». Den har sålunda blivit normgivande icke blott i de utskott och kommittéer, som behandlat frågorna om organiserandet av landets kommunikationer, hamnar, sjöfart och förbindelser med utlandet, utan även för riksdagen i dess helhet och för regeringen själv. Så vitt idén riktat sig mot Åbo, har avsikten varit icke blott att hindra ekonomisk och kulturell utveckling, utan att försvaga och lamslå samhället samt göra Åbo till en fattig, stagnerande och betydelselös ort.

Vi ha också tidigare påpekat, att i den mån angreppen mot Åbo gjorts på en bredare front med större styrka, i samma mån synes vår affärsmannakår ha förlorat förmågan och viljan att försvara positionen. Det är icke blott energin, som tryter. Man saknar klar blick på ställningen, konsekvens i försvarsåtgärderna, tillförsikt i kampen. Hela den moraliska nivån synes sjunka. En trångsynt egoism är den enda drivkraften, till samhället och det allmänna bästa tages ingen hänsyn. Egennyttan

och oärligheten driva sitt spel. Kärlek till hembygden, aktning och hänsyn för det kulturella arv man mottagit, synes fortleva blott hos enskilda medlemmar av Åbo stads en gång så verksamma och högt ansedda affärsmannakår.

Såväl ur allmän synpunkt som med hänsyn till vår uppgift är det emellertid av intresse, att något närmare analysera den dekadens vi sålunda i allmänna drag karakteriserat. Innan vi emellertid skrida därtill, måste vi påpeka, att Åbo svenska affärsmannakår länge befunnit sig i en mycket svår ställning. Den har från tvenne håll varit utsatt för angrepp, som utförts med absolut hänsynslöshet och under användande av alla de medel, som över huvud taget stått till buds. Å ena sidan har den haft att kämpa med den ekonomiska ledningen av Helsingfors, som i alla fall understötts av »staten», å andra sidan har den varit utsatt för ständiga attacker från det finska partiet i Åbo, som motarbetat dess verksamhet och nedsatt dess anseende såväl inom samhället som utom detsamma. Avsikten har tydligen varit att helt och hållet undanskjuta det svenska elementet, och detta mindre för att kunna stärka och höja Åbo än för att komma i besittning av makten. Det kan icke betvivlas, att det motstånd, vår svenska affärsmannakår sålunda rönt på alla håll, verkat i hög grad deprimerande, sänkt den moraliska nivån och framkallat pessimism och likgiltighet.

Dessa ogynnsamma yttre omständigheter kunna dock icke allena förklara tillbakagåendet. Det är tydligt, att även andra, djupare liggande orsaker medverkat därtill, och några av dessa äro lätta att angiva. Så är det tydligt, att Åbo affärsmannakår under en lång tid saknat ledande idé för sin verksamhet. Den har blivit stående på en individuell ståndpunkt, under det att man överallt annorstädes sammanslutit sig i arbetet för ett gemensamt mål: hemstadens och därigenom fäderneslandets ekonomiska och kulturella utveckling. Det är blott arbetet för denna idé, som i vår tid kan skänka åt affärsmannen inflytande och framgång.

I själva verket se vi, att affärsmännen, överallt varest de gått framåt och intagit en ledande ställning, allt mera direkt inriktat sitt arbete på detta mål. Så finna vi t.ex., att Tysklands affärsmannakår, oaktat yttre svårigheter och inre motstånd, kunnat behålla och stärka sin ställning genom att i allt högre grad omfatta denna idé och ordna sin verksamhet i enlighet därmed. Det är tydligt för envar, att ifall städerna icke kunna påräkna den energi, de kunskaper och den erfarenhet, som affärsmannakåren representerar, så är ingen utveckling möjlig. Staten kan i detta

fall icke hjälpa. Det är till stor del därför, som socialismen i dess olika former äger så ringa makt i Tyskland för närvarande. I ännu högre grad gäller detta ifråga om Förenta Staterna. Hela den storartade utvecklingen där förmedlas mer eller mindre direkt genom affärsmännen. Den person, som kallas »staten», spelar härvid en underordnad roll. Ja, även om centralstyrelsen skulle upphöra att fungera, komme framåtskridandet att fortgå, såvida icke de fria, ekonomiskt verksamma krafterna i städerna skulle lamslås.

Att denna tanke icke klarnat för Åbo affärsmannakår, oaktat enskilda medlemmar givit ett så förträffligt uttryck åt densamma, synes oss till stor del bero på de oriktiga föreställningar om staden, staten och samhällslivet, som uppkommit isynnerhet genom kritiklös läsning av ovederhäftiga och vilseledande tidningsartiklar.

Det har i vårt land blivit allt vanligare att offentligt framställa lantbefolkningen såsom den egentliga bäraren av landets odling, stadsbefolkningen såsom ett mer eller mindre parasitiskt element, som existerar på det förras bekostnad och som motverkar landsbygdens ekonomiska och sociala utveckling. Lantbefolkningen präglas enligt denna framställning av arbetsamhet, ärlighet och alla möjliga andra dygder, under det stadsbefolkningen är mer eller mindre lättjefull, falsk och depraverad. Blott lantbefolkningen är därför värd att understödas av staten. Stadssamhällenas utveckling böra däremot hindras, ty att främja deras tillväxt vore ju att öka antalet agenter och handlande, tjänstemän och lärare, läkare och jurister, folk, som egentligen äro parasiter och leva på böndernas och arbetarnas bekostnad. Det är Rousseau's, eller kanske rättare Lenins evangelium, som i något förändrad form här utan protest förkunnas av journalister, agronomer och föredragare i tidningsartiklar och festtal.

I verkliga kulturländer, såsom Schweiz, Tyskland eller Förenta Staterna, kunna dylika lögner knappast uttalas och i varje fall skulle de blott väcka löje. Men i ett land, varest förmågan att tänka självständigt är så sällsynt som i Finland och varest en stor del även av den s. k. bildade klassen är i andligt avseende omyndig, där är en dylik agitation en mycket allvarlig sak. Ja, vi tro, att häri ligger en av de främsta orsakerna till de sociala missförhållandena och den brist på utveckling, som alltmera framträder inom olika delar av vårt land. De falska föreställningar om stadssamhällena och deras förhållande till landsbygden, som genom systematisk agitation inpräglats hos allmänheten, ha i hög grad varit äg-

nade att lamslå och försvaga städerna, hindra den samverkan emellan stad och land, genom vilken kulturen skapats och omöjliggöra en rationell organisering av landet.

Främsta villkoret för att ett verkligt framåtskridande, som omfattar alla delar av landet, skall kunna inträda är, att den oriktiga föreställningen om städerna rättas. Vi måste lära oss att betrakta städerna såsom kulturens verkstäder, såsom centra för arbete, framåtskridande och bildning. En dylik uppfattning är riktig, ty den står i full överensstämmelse med allt, vad kulturhistorien lär om den mänskliga utvecklingen. Ett verkligt framåtskridande börjar först med städernas uppkomst. Det är inom städerna, som alla högre former av konst, teknik, vetenskap religion och samhällsliv framträda. Initiativet till jordbrukets förbättrande och lantbefolkningens höjande har utgått från städerna. Stadsbefolkningen har överallt, varest den icke, såsom i Finland, systematiskt motarbetats, representerat energin, framåtskridandet och medborgarandan. Städerna ha genom sin handel och sin mer eller mindre utpräglat kosmopolitiska kultur närmat folken till varandra. De ha främjat samverkan mellan dem, knutit förbindelser av materiell och andlig art mellan avlägsna länder, vidgat vetandet om jorden och dess folk och banat väg för en högre uppfattning om människan och mänskligheten.

Ingenting vore oriktigare än att antaga, att det sagda blott gäller förgångna tider och att städernas roll nu är utspelad. Deras betydelse har aldrig varit större än i vår tid. För att finna detta behöva vi blott jämföra med varandra olika stater med övervägande stads- och lantbefolkning, eller, kanske hellre, olika delar av samma land, t. ex. Nyland och Österbotten. Orsaken till att det senare landskapet förlorat i betydelse och blivit efter, ligger mindre i naturförhållandena och befolkningen än däri, att det saknar ett kraftigt stadscentrum. Detsamma gäller Ryssland vid en jämförelse t.ex. med Tyskland. Att det förra landet lämnat ett relativt litet tillskott till fonden av mänsklig kultur beror icke på bristande naturliga resurser utan på ett svagt stadsväsen. Inga sociala reformer eller ekonomiska system kunna fylla denna brist. Ty lantbefolkningen är i följd av sin isolering, individualism och trånga blick, såsom historien också visar, oförmögen att uppehålla och utveckla en högre kultur.

I nära sammanhang med underskattandet av staden står missuppfattningen om staten. Man synes inom vida kretsar även av den bildade befolkingen omfatta arbetarens tro, att staten kan utföra stadens roll i samhällslivet och att man gärna, såsom i Finland, kan äga ett svagt och ef-

terblivet stadsväsen, blott man har en stark stat. Staten, såsom den nu är organiserad, kan aldrig övertaga stadens funktion. Staden och staten representera alldeles olika betraktelsesätt och strävanden beträffande samhällslivet. Staden är kosmopolitisk, staten nationell. Staden gynnar det enskilda initiativet, utvecklar medborgarandan och inbjuder de olika folkklasserna och facken till gemensamt arbete för framåtskridandet. Staten åsidosätter mer eller mindre den enskilda medborgaren och motverkar ofta hans planer, även då de avse samhällets bästa, samt splittrar befolkningen i kämpande grupper, som blott sträva efter den politiska makten. Under sin utveckling förstör staten sålunda medborgarandan, försvagar stadssamhällena och undergräver slutligen grunden för deras existens.

Förövrigt karaktäriseras den moderna staten av centralisation och byråkratism, begrepp som stå i oförsonlig motsats till allt, som innebäres i orden fri utveckling. I den mån statsbyggnaden utvecklas, tillväxer för övrigt antalet tjänstemän. Men denna tillväxt sker icke likformigt över hela landet, utan är väsentligen inskränkt till en särskild ort, »huvudstad», från vilken hela organisationen ledes. Staten sönderfaller sålunda, rent geografiskt, i tvenne delar, huvudstad och landsort, av vilka den förra söker sätta sig i besittning av de högre kulturmedlen och genomtöra landets organisation ur synpunkten av sin egen expansion.

Vi ha redan i det föregående riktat uppmärksamheten på den agitation, varigenom man söker göra troligt, att lantbefolkningen är den kulturbärande delen av folket. Denna sats drives icke blott beträffande den finska folkgruppen, utan med stort eftertryck även i fråga om det svenska elementet. Man vill sålunda göra gällande, att bondebefolkningen är elementets kärna och styrka, att den svenska kulturen i Finland egentligen uppbäres av denna befolkning och icke av städernas bildade klass, som är rotlös och isolerad från samhällslivet. Denna uppfattning framträder icke blott i tidningsartiklar och festtal, utan ligger till grund för svenska folkpartiets hela politik.

Efter allt vad vi framhållit i det föregående, behöva vi icke spilla många ord på att visa, huru vilseledande och falska dessa påståenden äro. Vi kunna inskränka oss till att framställa och besvara ett par frågor, som belysa saken.

Fråga: genom vilka krafter har jordbruket förts framåt och högre former av samhällsliv skapats inom landsbygdens befolkning?

Svar: genom den bildade klassen i städerna. Bönderna ha lärt sig

tidsenligt jordbruk av herrgårdarnas ägare, som åter stått i förbindelse med städernas ledande kretsar. Jordbrukets utveckling har även främjats genom föreningar, som haft sina styrelser i städerna. Folkbildningsanstalter av olika slag, ungdomsföreningar, sångföreningar o.s.v. på landet ha tillkommit på initiativ av och under medverkan av personer, bosatta i städerna.

Fråga: Är det stads- eller lantbefolkningen, som främst uppbär och representerar den svenska kulturen i Finland?

Svar: Stadsbefolkningen. Det är genom den bildade befolkningen i städerna, som Finland erhållit den kultur det besitter. Det är genom dess bemödanden, som vårt land införts i den västerländska kulturkretsen, som fabriker anlagts, kommunikationer skapats och våra stora naturliga resurser tillvaratagits för att möjliggöra ett rikare och högre utvecklat samhällsliv. Det är detta element, som ännu utgör odlingens främsta stöd i vårt land. Där det försvagas, där sjunker kulturnivån, där skymmas idealen, där tyna de högre formerna av samhällslivet bort.

IV

Vi ha i det föregående framställt bristen på framåtskridande inom Åbo affärsmannakår och tillika sökt klargöra orsakerna därtill. Innan vi nu fortgå till att visa, huru en sund utveckling åter kan ernås på detta område, är det emellertid nödigt att något närmare ingå på ett par omständigheter, som vi i det föregående blott ytligt berört.

Den ena utgör den brist på samarbete, som framträder icke blott mellan redare, importörer, handlande, industriidkare o.s.v., utan även mellan medlemmarna av de olika grupperna. I en tid, då planmässig samverkan är ett nödvändigt villkor för allt socialt framåtskridande, då affärsmännen i Helsingfors samla sig kring en idé, som direkt riktar sig mot landsortsstäderna och särskilt mot Åbo, så står man här isolerad och utan gemensam bas för sin verksamhet.

I själva verket har individualismen nästan fullständigt behärskat Åbo affärsmannakår under flere decennier. Envar har stått för sig själv, tagit ringa hänsyn till andras önskningar och förhållit sig mer eller mindre avvisande till alla förslag utifrån. Initiativtagaren har i regeln erhållit ringa understöd inom affärsmannakretsarna här, och han har ej sällan allena fått genomkämpa de svårigheter och bära de motgångar, som så

ofta äro förbundna med nya företag och med framåtskridandet överhuvud. Härav förklaras åtminstone i någon mån, varför så få projekt, avseende ekonomisk utveckling i Sydvästra Finland, kommit till utförande genom affärsmannakåren i Åbo under de senaste årtiondena.

Bristen på effektivt samarbete har även i andra avseenden utövat ett ogynnsamt inflytande på det ekonomiska livet i Åbo. Det finnes skäl att antaga, att en av orsakerna till svagheterna hos vår industri ligger just däri. Flere av våra förnämsta industriella inrättningar ha innehafts av ett antal delägare, men samarbetet mellan dem har icke alltid varit tillfredsställande, ett visst misstroende har uppkommit, vilket gjort ledningen vacklande och företaget svagt. Vi böra även beakta, att industrin i Åbo på grund av centraliseringen drives under särdeles svåra omständigheter och att för framgång i arbetet nödvändigt kräves icke blott kraftig personlig insats utan även lojal samverkan mellan alla parter.

Vid sidan av bristen på planmässigt samarbete framstår såsom en annan svaghet hos Åbo affärsmannakår oförmågan att riktigt fatta den kommersiella undervisningens fundamentala betydelse för tidens ekonomiska liv. Vid en tidpunkt, då handelsvetenskap allmänt införts som undervisningsämne i de amerikanska skolorna, då allt större rum beretts för detta ämne också i de engelska, tyska och franska läroverken, då handelshögskolor upprättats i en mängd städer både i vår världsdel och i Amerika samt kommersiella sektioner skapats till och med vid gamla konservativa universitet, så försummar den svenska affärsmannakåren fullständigt att utvidga denna undervisning här. Man offrar stora belopp på filantropiska inrättningar, man anslår betydande kapital för allmänt bildande ändamål, men man försummar att säkerställa kårens egen existens och utveckling, som dock är villkoret för fortsatt framåtskridande även på det kulturella området.

Undrande frågar man sig: vari ligger orsaken till den likgiltighet och overksamhet, som här framträda? Är det möjligt, att man inom affärsmannakretsar i Åbo icke skulle hava kännedom om den storartade utveckling, som vi ovan påpekat? Det förefaller i hög grad osannolikt. Ty även om man icke läst utländska facktidskrifter och följt med strävandena att höja köpmannastånd i de stora kulturländerna, så kan man icke gärna vara obekant med framstegen på ifrågavarande område i eget land. Även här har ju en betydande utveckling ägt rum, i det att handelslläroverk inrättats i flere städer och i Helsingfors tvenne högskolor för mera avancerade studier i de ekonomiska vetenskaperna. I synnerhet de

senare ha från början varit väl besökta och draga nu till sig det bästa elevmaterialet.

Snarare beror då likgiltigheten, synes det oss, på åsikten, att teoretisk utbildning för affärsmannen är av mindre betydelse än praktisk verksamhet och att den, som äger intresse och anlag för ekonomiska värv reder sig väl även med en mycket inskränkt förbildning. Enligt denna uppfattning vore den kurs, som genomgås i ett sådant läroverk, som representeras av vårt gamla handelsinstitut, fullkomligt tillräcklig för sitt ändamål och en utvidgning av studierna därför onödig.

Efter allt vad vi framhållit i det föregående, behöva vi icke spilla många ord på att visa, huru inskränkt denna åsikt är. Den är grundad på en trång och föråldrad uppfattning om affärsmannens uppgift, i det den betraktar penningeförvärvet som enda motiv för hans arbete. Denna tanke har visserligen tidigare — till skada för samhället och affärsmannakåren själv — omfattats av många. Men i våra dagar kan den icke mera fasthållas eller läggas till grund för en rekonstruktion av Finlands affärsmannakår. Detta kan ske blott genom att betrakta affärsmannen såsom en medborgare, vilken väl söker samla kapital, men därvid städse även tar hänsyn till samhällets bästa. Och att affärsmännen ofta ha större möjlighet än andra att gagna sin stad, sitt land och sina medmänniskor, det veta vi nogsamt i Åbo.

Åsikten, att en mera omfattande teoretisk bildning är onödig för affärsmannen, visar sig emellertid vara falsk sedd även ifrån en annan synpunkt. Den är nämligen byggd på antagandet, att man blott genom praktik kan vinna skicklighet uti ett yrke. Men denna åsikt är icke hållbar. Noggranna undersökningar hava visat, att icke ens kroppsarbetaren blott genom praktiskt arbete vinner full färdighet inom sitt trånga verkningsområde, utan att därtill ännu erfordras teoretisk undervisning, vilken också numera i regeln meddelas vid de ledande fabrikerna utomlands. I huru mycket högre grad måste icke detta gälla i fråga om affärsmannen, vars verksamhet är beroende av så många olika omständigheter, vilka kunna variera från dag till dag!

Väl är det sant, att exempel kunna givas på personer, som utan att äga särskild förbildning vunnit anseende icke blott som skickliga affärsmän utan även som förträffliga människor och medborgare. Men i detta fall rör det sig i regeln om män med stor naturlig begåvning och ovanliga anlag. De utgöra blott ett ringa fåtal, som vi icke böra räkna med. Det gäller här att höja massans bildningsnivå och att skapa en affärsmanna-

kår, som icke blott kan göra sig gällande inom det ekonomiska livet i Finland utan och med sympati och intresse omfatta kulturella strävanden, som avse samhällets höjande. Detta kan ernås blott genom en grundlig och målmedveten utbildning, som fördjupar kunskaperna, skärper ansvarskänslan och ställer ett värdigt mål för arbetet.

Man har ofta, då frågan om höjande av affärsmannabildningen i Åbo varit under diskussion, framhållit, att de högre handelsläroverken i Helsingfors även kunna fylla landsortens behov av bildade krafter för arbetet inom industri och handel. Men frånsett att undervisningen åtminstone i det svenska läroverket i flere avseenden icke fyller de krav, som numera ställas på den högsta kommersiella bildningen utomlands och som vi här avse, så är tanken icke hållbar. Landsortsstäderna ha mera skada än gagn av ifrågavarande anstalter. Orsaken härtill är ej heller svår att finna. Under sin vistelse i Helsingfors bliva de unga icke blott främmande för sin hembygd och dess ekonomiska strävanden utan ledas alltmera till den tanken, att endast Helsingfors erbjuder möjlighet till utveckling och framgång för den, som vill ägna sig åt affärslivet. Erfarenheten giver också vid handen, att de bästa eleverna i regeln stanna i Helsingfors, även om lönevillkoren där till en början äro oförmånliga. En annan del inträder i tjänst hos de stora, från Helsingfors dirigerade industriella inrättningarna i landsorten, och blott ett ringa fåtal ägna sina krafter åt städerna. Härav förklaras redan tillräckligt den brist på utveckling och den svaghet hos de ekonomiska krafterna i våra stadssamhällen, som alltmera, framträda, även efter det ovannämnda läroverk trätt i verksamhet.

Man har i detta sammanhang även velat göra troligt, att Åbo icke mera erbjuder ett tillräckligt verksamhetsfält för dem, som vilja ägna sig åt industri och handel, och att i varje fall den svenska affärsmannakårens roll där är utspelad.

Men ej heller denna åsikt är grundad på hållbara skäl. Att Åbo tvärtom äger stora förutsättningar för att bliva centrum för ett omfattande och mångsidigt ekonomiskt liv, framgår redan därav, att staden icke fullständigt krossats under det svåra ekonomiska tryck, för vilket den så länge varit utsatt. I själva verket har Åbo ett synnerligen gott läge för handel och sjöfart, ehuru fördelarna därav icke klart framträtt på grund av motståndet i Helsingfors. Staden är den naturliga medelpunkten för ett av de största och folkrikaste åkerbruksdistrikten i Finland, till vilken ansluter sig en vidsträckt skärgård, som i ekonomiskt avseende ingalunda

är betydelselös. Den är redan nu ett av Finlands största trafikcentra och kan genom byggandet av trenne jämförelsevis korta järnvägslinjer bringas i utmärkt förbindelse med nästan alla delar av landet. Staden är den naturliga huvudhamnen för samfärdseln med Sverge och västra Europa, och på grund av sitt läge och sina många djupa farleder är den även landets bästa vinterhamn.

Av ovanstående torde tillräckligt framgå, att Åbo ingalunda saknar naturliga betingelser för ekonomiskt framåtskridande, blott fördelarna av dess läge få göra sig gällande, och att här föreligger ett nästan obegränsat fält för energi och företagsamhet, om blott intresserade och skickliga arbetare därför kunna finnas.

Vad sedan beträffar uttalandet om den svenska affärsmannakårens ställning och framtid i Åbo, så stödes det vanligen med förklaringen, att gruppen alltmera förlorar kontakten med majoriteten av befolkningen, som talar annat språk och tillhör annan ras, samt att detta innebär ett svårt hinder för dess verksamhet.

Vi måste härtill genast anmärka, att den svenska affärsmannakåren i Åbo står i svag kontakt icke blott med den finskspråkiga utan även med den svenska befolkningen inom handelsområdet. I stället för att stärka förbindelserna med detsamma, vansköter man kommunikationerna, försummar i flere avseenden organiseringen och låter i dådlöshet Helsingfors ekonomiskt och kulturellt avlänka stora delar därav. Man synes knappast fatta, vad begreppet handelsområde egentligen innebär. Och dock utgör villkoret för att en affärsmannakår, verksam i en landsortsstad, skall ernå reell betydelse, att dess arbete ställes i sammanhang med och avser utvecklingen inom ett bestämt gebit (handelskammardistrikt).

Såsom vi se, bero de svagheter, som här framhållits, mindre på skiljaktighet i språk än på bristande energi och bristande intresse för en uppgift, som kan synas vara betydelselös, men som är av stor vikt.

Att äga kunskap i befolkningens språk och förstå dess natur och vanor, är väl en fördel, vars vinnande affärsmannen bör eftersträva, likasom kunskap i främmande språk i allmänhet. Men ett oundgängligt villkor för framgång på det ekonomiska området är det icke. Detta följer redan därav, att så många utlänningar årligen icke blott vinna anställning utan nå ledande poster inom handel och industri i vårt land. För övrigt bör kunskapen i svenska språket och kontakten med Skandinavien och västerlandet, som den bildade svenskspråkiga affärsmannen bör äga, betyda fördelar, som i många fall kunna kompensera de olägenheter, som ovan

framhållits. Detta gäller dock blott under förutsättning, att Åbo uppehåller och stärker sina förbindelser med utlandet och icke låter nedtrycka sig till nationell köpstad.

V

Med stöd av den föregående framställningen kunna vi nu närmare angiva den grund, på vilken en rekonstruktion av den svenska affärsmannakåren enligt vårt förmenande bör byggas.

Målet är, såsom vi redan framhållit, att skapa en klass av affärsmän, som icke blott äger de för en omfattande och mångsidig verksamhet nödiga tekniska insikterna i handelns och industrins organisation och drift, utan som äger förmågan att förstå och överskåda hela den kommersiella och sociala utvecklingen och på grund av egna studier bilda sig en självständig åsikt i alla frågor, som möta affärsmannen i hans verksamhet som fackman och medborgare. Det gäller att utbilda män, som kunna göra sig gällande både på det ekonomiska och kulturella området och därvid fylla en viktig uppgift, nämligen att stärka och höja våra svaga och efterblivna stadssamhällen. Affärsmannens rätta miljö är därför staden, fattad icke såsom boningsort, utan centrum för en bestämd landsdel, som skall utvecklas huvudsakligen genom krafter, verksamma inom detsamma.

Vad särskilt beträffar Åbo, så har affärsmannen här en dubbel uppgift. Å ena sidan gäller det att motverka alla vidare försök att avleda trafiken, att ödelägga industrin, att sönderdela stadens handelsområde och hindra den från att fylla sin mission inom landsdelen och landet. Å andra sidan innefattar uppgiften att planmässigt och framsynt, och med energi och uthållighet utveckla landsdelens naturliga resurser och främja dess ekonomiska liv i alla dess former. Uppgiftens innebörd framgår måhända bäst genom följande frågor: Vilket är Åbo stads naturliga handelsområde? Huru kan detta bevaras, förkovras och fastare anknytas vid huvudorten? Huru kan Åbo stads ställning som centrum för sydvästra skärgården och förmedlare av dess produkter, främst fisk, befästas och befrämjas? Huru kan Åbo erhålla en större andel i exporten av produkter från Egentliga Finland, t.ex. av smör, som nu i växande mängder utföres via Helsingfors? Huru kan Åbo erhålla en större anpart i utförseln av industrialster från de centrala delarna av landet? Huru kan stadens gamla förbindelser med utlandet befästas och nya knytas med transmari-

na hamnar? Är importen från Amerika till Sydvästra Finland redan nu tillräcklig för att motivera ett anlöpande av orten av de amerikanska ångarna? Huru kan passageraretrafiken över Åbo ökas och stadens betydelse som turistort höjas?

Att det emellertid gäller icke blott ekonomiska utan även kulturella spörsmål, framgår av följande frågor: Vilken är Åbo stads uppgift inom Finlands samhällsliv? Huru kunde Åbo bäst utföra sin historiska mission att avknyta Finland till Skandinavien? Kan Åbo, som under de senaste femtio åren företrädesvis varit ett passivt och vegeterande samhälle, stödande sig på sina naturliga förutsättningar för handel och sjöfart, sin gamla kultur och sina många bildningsanstalter, representerade främst genom de båda högskolorna, utvecklas och stärkas så, att det kunde göra en självständig insats icke blott i Finlands utan i Nordens utveckling och förskaffa sig ett känt och aktat namn överallt i den bildade världen?

* *
*

Vid redogörelsen för den blivande kommersiella avdelningens uppgift och mål ha vi anknutit framställningen huvudsakligen till Åbo. Men vårt resonemang och de resultat, till vilka vi därvid kommit, kunna med små modifikationer tillämpas på alla våra större städer, som kunna betraktas såsom huvudpunkter för bestämda landsdelar. Problemet är överallt att motverka centraliseringen, knyta sambandet mellan land och stad fastare och med energi och insikt utveckla den sålunda bildade enheten. En dylik organisation av landet, som är nödvändig för varje högre utveckling av detsamma, är också förutsedd och delvis realiserad genom införandet av handelskamrarna, vilka verka inom bestämda distrikt. Fördelarna av denna organisation ha visserligen hittills varit jämförelsevis små, beroende dels av bristen på kunniga och intresserade krafter inom handelskamrarna själva, dels och huvudsakligen på motståndet från Helsingfors. I alla fall blir det förr eller senare nödigt att skapa verkliga ekonomiska areor för att skydda landet för fullständig exploatering av Helsingfors. Den regionala uppfattningen bör därför städse komma till uttryck inom kommersiella avdelningen, då fråga är om statens organisation. Detta innebär naturligtvis icke, att affärsmannen i hela sin verksamhet skulle vara så bunden vid sitt område, att han icke skulle kunna deltaga i eller

själv driva företag i andra delar av landet eller till och med utomlands. Men väl fastslås därigenom att han, isynnerhet som medborgare, äger ett särskilt gebit, till vilket hans verksamhet hänför sig, en hembygd, där han bör utföra ett krävande och viktigt arbete, som icke kan förrättas av någon annan.

VI

Frågan är nu: Vilken vetenskap skall läggas till grund för en utbildning av affärsmannen i den riktning vi i det föregående angivit? Vi inse omedelbart, att nationalekonomin icke kan tjäna härtill. Detta redan på den grund, att denna vetenskap negligerar städerna såsom centra för handel och industri, misskänner de olika landsdelarnas krav på självständig utveckling och försummar den viktiga frågan om kulturkrafternas och kulturmedlens riktiga fördelning inom landet. Dess teori anknyter sig till stor del vid ett oklart, eller rättare oriktigt statsbegrepp och är därför icke ägnad att, ens i ekonomiskt avseende, klargöra organiseringen och angiva svagheterna och bristerna däri. Nationalekonomin betonar därjämte alltför mycket de rent ekonomiska synpunkterna och försummar det så utomordenligt viktiga spörsmålet om kapitalets rätta användning och sambandet mellan andlig och materiell kultur överhuvud. Erfarenheten visar också, att studier i nationalekonomi icke varit ägnade att utbilda kunniga och intresserade affärsmän med öppen blick för samhällslivet och dess krav.

Den uppfattning av vår tids civilisation och utveckling, som låter de ekonomiska problemen träda fram i deras rätta gestalt och i deras förhållande till andra sociala spörsmål, som är ägnad att vidga blicken, stärka karaktären och väcka intresse för arbete i samhällets tjänst och som därför även bör läggas till grund för en rekonstruktion av affärsmannakåren, finna vi hos den moderna geografin.

Vad är föremålet för denna formellt yngsta, till innehållet äldsta av alla vetenskaper? Det är vetenskapen om den mänskliga civilisationens uppkomst, utveckling och framtid. Det är vetenskapen om naturen och kulturen, fattade icke såsom isolerade företeelser utan som faktorer i innerlig samverkan. Det är den vetenskap, som står på naturforskningens säkra bas och använder dess exakta metoder för att granska och klargöra vår jord jämte den kultur och det samhällsliv, som där utvecklat sig. Den

är den vetenskap, som framför andra är ägnad att giva oss en riktig föreställning om den miljö, vari vi leva och verka, att väcka kärlek till hembygd och fosterland samt att framkalla den förståelse och sympati för främmande länder och folk, som vår tid framför allt behöver.

Vilka äro de spörsmål, åt vilka den moderna geografin isynnerhet ägnar sin uppmärksamhet?

Klarställandet av den moderna kulturvärldens allmänna struktur, klarställandet av staternas inre byggnad, fastställandet av de olika ländernas naturliga resurser och deras tillvaratagande, förklarandet av städernas uppkomst, utveckling och uppgift, klarställandet av förhållandet mellan stad och land, angivandet och beskrivandet av de olika områden, som ingå i den politiska staten, fastställandet av större regioner, som på grund av likartade naturförhållanden ekonomiskt höra samman, såsom t. ex. Finland och Skandinavien, beskrivning av kolonialområdena med deras produkter och kapacitet för kultur, klargörandet av kommunikationsmedlens utveckling och gestaltning och deras betydelse för städernas tillväxt och staternas och folkens närmande till varandra samt skapandet av en allmän världskultur.

För att erhålla en bättre uppfattning om den moderna geografins natur och betydelse kan det vara skäl att i korthet jämföra den med en annan samhällsvetenskap, historien, med vilken den står i nära samband. Problemen äro till stor del gemensamma för de bägge vetenskaperna, men synpunkterna för behandlingen äro skiljaktiga. Den historiska framställningen anknyter sig väsentligen till personer och politiska partier. Den behandlar isynnerhet de yttre formerna för samhällslivet och särskilt den politiska maktens fördelning i staten. Staternas uppkomst, utveckling och fall betraktas åter såsom resultatet av en världspolitik, inom vilken yttre makt är den avgörande faktorn.

Den moderna geografin ser utvecklingen från en annan synpunkt. Den söker för varje område fastställa de naturliga förutsättningarna för utvecklingen, sådana de föreligga i läge, klimat och jordmån. Därvid är den icke bunden vid politiska gränser, utan sammanfattar länderna till vidare enheter. Dess blick omfattar samtidigt hela världsdelar, ja, jordytan i dess helhet. Därvid söker den att å ena sidan uppvisa de för varje område karakteristiska dragen, och å andra sidan klarställa sambandet mellan länderna och visa, huru dessa bero av och komplettera varandra. I grunden framhåller geografin enheten i den mänskliga kulturen starkare än historien, som i regeln för mycket betonar de nationella särdragen.

På samma gång den moderna geografin ser företeelserna under en vidare synvinkel än historien, är dess blick mera inträngande. Den granskar varje särskild ort och frågar sig, vilka förutsättningar, som där finnas för utveckling. För kulturgeografen har varje stad, varje by sin särskilda uppgift, som det gäller att klarställa och realisera. Hans blick är härvid städse riktad framåt, under det att historikern oftast sysselsätter sig med det förflutna. Geografiska studier, bedrivna enligt moderna principer, äro därför mera än historiska ägnade att vidga vyerna, klargöra uppgifterna och stärka medborgarandan.

På grund av sin omfattande blick och sina exakta forskningsmetoder giver geografin ofta en bättre och mera ingående förklaring av företeelserna inom den mänskliga utvecklingen än historien. Gäller det t.ex. att klarställa grunderna för den grekiska kulturen och angiva, vad den forngrekista »staten» verkligen var, huru den existerade och huru den utvecklades samt de problem, som framgingo därav, så bör undersökningen ske enligt geografiska principer. Detsamma gäller framställningen av romerska rikets uppkomst, utveckling och fall. Sedd från kulturgeografisk synpunkt reducerar sig hela förloppet till en överhuvud normalt förlöpande centraliseringsprocess, som för dit den måste leda. Franska statens uppkomst och organisation, dess styrka och dess svaghet, kan av kulturgeografin i några få ord träffande uttryckas. Ett under några månader enligt den moderna geografins metoder verkställt studium av vad London, denna oerhörda anhopning av människor i samma punkt, egentligen innebär, giver en bättre insikt i det engelska världsrikets byggnad och organisation med dess ekonomiska och sociala problem än ett under en hel livstid bedrivet forskande i den engelska konstitutionens historia.

Det erkännes också numera allmänt, att de storpolitiska frågorna bäst klargöras från kulturgeografins synpunkt. Världspolitiken, som tilldrager sig en allt större uppmärksamhet, rör sig ju väsentligen om besittningen av områden, städer och kommunikationslinjer, och opererar sålunda huvudsakligen med geografiska begrepp. De rent ekonomiska spörsmålen komma först i andra rummet. I detta avseende är det betecknande, att nästan alla de tidskrifter, som grundlagts efter världskriget för att bereda ett större antal medborgare möjlighet att sätta sig in i de frågor, som sysselsätta statsmännen, t.ex. »Geopolitik», »Weltwirtschaft» och »Foreign Affairs», utgå från geografiska betraktelser.

På grund av sin vida blick, sina exakta metoder och sin i bästa mening humana anda intager geografin en allt mera framskjuten plats i vår

tids vetande. Dess betydelse har ytterligare ökats genom den utveckling av kommunikationsmedlen, som försiggått genom de nya uppfinningarna inom fysiken och tekniken och vilka i hög grad närmat folken till varandra. I den mån vår miljö sålunda vidgas, och vi komma i beröring med nya områden och nya folkgrupper, blir vårt tänkande allt mera geografiskt betonat. En ingående kännedom om vårt eget land, dess olika områden, naturliga resurser, kommunikationer och kultur blir allt mera nödig icke blott för politikern, folkrepresentanten och industriidkaren, utan för varje medborgare, som vill följa utvecklingsarbetet och göra en insats däri. Och å andra sidan kräves en vidgad kunskap om främmande länder och folk jämte deras civilisation och strävanden icke blott av vetenskapsmän, diplomater och affärsmän, utan av varje bildad person, som vill förstå vår tids stora problem och fatta innebörden av sådana spörsmål som t.ex. följande: »Finlands samhörighet med Skandinavien»; »Europas relativa bakåtgående»; »Förenta Staternas kulturella utveckling»; »Engelska världsrikets framtid».

Vid närmare eftertanke visar det sig i själva verket, att det geografiska betraktelsesättet bör läggas till grund för varje framställning av den mänskliga kulturen och det mänskliga samfundslivet, däri inbegripet statens organisation, ifall framställningen skall bliva något annat än en lek med termer och toma ord, som icke kan leda någonstädes. Ty hela den mänskliga kulturutvecklingen är bunden vid lokaliteterna, människan är själv till stor del en produkt av miljön och framåtskridandet både avser och försiggår i samband med förbättrandet av denna.

Det gäller därför att inför så vida kretsar som möjligt och särskilt för affärsmannakåren klargöra den sanning, att det icke är genom organisering från ett centrum, utan genom energiskt och målmedvetet lokalt arbete, som folken och mänskligheten föras framåt. Att i detalj ådagalägga detta, utgör en av den moderna geografins främsta uppgifter.

På grund av sin växande betydelse har geografin under de senaste decennierna erhållit en allt fastare ställning inom alla klasser av undervisningsanstalter. Den innehar numera lärostolar icke blott vid alla universitet, utan vid de tekniska högskolorna uti flere länder, såsom Tyskland, Österrike och Schweitz. För handelshögskolorna och sådana välkända anstalter som institutet för världshandel och sjöfart i Kiel och avdelningen för samfärdsel vid universitetet i Köln, kan geografin sägas utgöra den grundläggande vetenskapen. Flerstädes, isynnerhet i de stora amerikanska universiteten, omfattar den en hel sektion med specialister i olika grenar därav.

Om vi från denna ståndpunkt granska Åbo akademi, så måste vi medgiva, att det inneburit en väsentlig brist hos vår unga högskola, att geografi icke ingått i dess program. Därigenom har akademin blivit ur stånd att effektivt upptaga en mängd både ur allmän och lokal synpunkt synnerligen viktiga spörsmål, vilkas belysande varit ägnat att vidga de ungas vyer och giva dem en inblick i samtidens stora problem och lära dem, vad begreppen hembygd, fosterland och västerländsk kultur egentligen innebära. Genom tillkomsten av den kommersiella fakulteten skall denna brist fyllas och akademin sättas i stånd att lära ungdomen förstå den värld, i vilken de skola leva och verka, att stärka Åbo samhälle och bereda den svenska befolkningen för arbetet på industrins och handelns vida fält, vilket, odlat med insikt, ännu kan giva uppehälle och välstånd åt mången.

VII

Vi ha i det föregående sökt fastställa den grund, på vilken en rekonstruktion av affärsmannakåren bör byggas, och tillika angivit den vetenskap, vars blick på samhällslivet bör bliva bestämmande för affärsmannen. Den moderna geografin, som visar arbetsfältet, angiver uppgifterna, vidgar vyerna och klargör sambandet mellan lokalt arbete och nationell utveckling, bör bliva den kommersiella fakultetens grundämne. Det vore kanske väl att redan från början fördela undervisningen däri på tvenne lärare, av vilka den ena företrädesvis borde ägna sin tid åt kommunikationerna (järnvägar, ångbåtslinjer, flygtrafik, automobiltrafik, kanaler, insjöleder och hamnar), som alltmera intaga en central plats i vår tids ekonomiska liv och som även ur lokal synpunkt äro av utomordentlig betydelse. Den andra representanten för geografin skulle då huvudsakligen ägna sin tid åt studiet av länderna, städerna, industridistrikten och kolonierna samt deras produkter och alster. Hit hör även behandlingen av de problem, som framgå ur stridiga intressen emellan olika ekonomiska grupper, representerade huvudsakligen genom städerna och staterna, t. ex. spörsmålet om världskriget, vars klarställande såväl i fråga om orsaker som verkningar till största delen faller inom geografins gebit.

Vid sidan av geografin bör naturligtvis den kommersiella avdelningen omfatta ett antal rent merkantila ämnen, såsom t.ex. handelsteknik, fabriksadministration, bank- och försäkringsväsende. Vi behöva dock icke närmare ingå härpå redan därför, att lärostolarnas antal icke bör vara

konstant utan efter hand ökas, så att allt flere grenar av ekonomisk- och medborgerlig verksamhet däri upptagas till vetenskaplig behandling. Sålunda utvidgad, bör den kommersiella avdelningen enligt vår tanke intaga en framskjuten ställning inom akademin. Vi kunna icke gärna tänka oss att vår svenska högskola skall bliva i stånd att, likasom de stora amerikanska universiteten, upprätta lärostolar i alla möjliga grenar av vetande. Den måste nöja sig med att de grundläggande facken bliva representerade. Men den bör hava en specialitet, som den särskilt vårdar och vari den kan prestera det bästa, som i sådant avseende erbjudes i norden, och att den kommersiella avdelningen bör utgöra denna specilitet, skola vi i det följande söka visa.

Det gäller härvid främst att efterse, vilka verksamhetsområden, som stå öppna för den svensktalande befolkningen. Hittills har den huvudsakligen arbetat inom tre gebit:

1. Statens administration.
2. Handel, industri och sjöfart.
3. Jordbruket.

Av de sålunda angivna grupperna har den andra ovillkorligen haft den största betydelsen för landets utveckling. Vad åter den svenska befolkningen under en hundraårig ofta svår och farlig kamp uträttat för att politiskt höja Finland och göra det moget att intaga platsen som självständig stat, bör förvisso icke underskattas. Faktum är, att den finsktalande befolkningen anser sig ha inga skyldigheter mot den svenska gruppen och allt bestämdare yrkar, att icke blott de högre, utan även de lägre statstjänsterna skola reserveras för den. Vi förstå detta lätt, om vi betänka, att ämbetsmannen i ett så byråkratiskt land som Finland åtnjuter ett relativt stort anseende och att inträde i statens tjänst, i de flesta fall med bosättning i Helsingfors, från bondebefolkningens synpunkt ter sig såsom ett betydelsefullt socialt avancemang. Det är också naturligt, att dessa yrkanden bliva allt kraftigare i den mån svårigheten att inrätta nya statstjänster framträder.

Vi få således räkna med att ett allt mindre antal medlemmar av den svenska befolkningen framdeles vinner anställning i statens tjänst. Återstår således de under 2 och 3 angivna verksamhetsfälten. Vad härvid beträffar det senare av dessa, lantbruket, så giver erfarenheten vid handen, att ett större antal bildade svenska jordbrukare kan existera blott i trakter, som ligga jämförelsevis nära städer med svensk folkgrupp. Vi se, att fältet 3

blott i förening med 2 har någon verklig betydelse. Även av denna undersökning framgår således, att handel och industri utgör den bildade svenska befolkningens huvudsakliga verkningsområde, där den om någonstädes bör kunna göra sig gällande.

Vi ha redan förut framhållit, att man inom de kretsar, som officiellt representera det svenska folkelementet, betraktar den jordbrukande befolkningen såsom den viktigaste delen däri. Det är till denna fraktion, som svenska folkpartiets verksamhet huvudsakligen hänför sig. Att förbättra lantbefolkningens levnadsvillkor, att öka jordbrukarens och fiskarens inkomster utgör nu den främsta punkten i partiets ekonomiska program. Likaså avse alla dessa kurser och fester, som anordnas överallt inom svenska Finland, att sammanhålla, bilda och roa lantbefolkningen. I partiets tidningar och publikationer beredes allt större rum för ämnen, som äro av intresse för jordbrukaren. Uppsatserna antaga en allt mera praktisk för att icke säga banal karaktär. Att höja och stärka den bildade befolkningen i städerna, som skapat kulturen på landet och ännu till stor del uppehåller den, därom bekymrar man sig mindre.

Den ringaste eftertanke säger emellertid, att denna uppfattning är falsk, och att den därpå byggda politiken kommer att leda till svenska kulturens undergång, ifall den fortsättes. Det har ofta tidigare — och det med rätta — framhållits, att det svenska elementet i Finland bildar ett kulturparti. Och ett dylikt kan aldrig baseras på en bondebefolkning, även om den vore flere gånger så talrik och mera utvecklad än vår svenska lantbefolkning. Det är genom kunskaper, vyer och energi, genom arbete inom de högsta och svåraste områdena av det mänskliga samhällslivet, som den svenska befolkningen i Finland skall rättfärdiga sin existens och säkerställa sin framtid. Det svenska elementet måste företräda den högsta kulturen i Finland icke blott i fråga om formell bildning, utan även i åskådningssätt och karaktär, i förmågan att gagna och tjäna landet.

Dessa tankar ha stått klara för många allt ifrån den tid, då kampanjen mot den svenska befolkningen först begynte och ha bland annat lett till uppkomsten av Åbo akademi. Men den nya institutionen kan icke göra sig fullt gällande och fyller icke sin uppgift, så länge den icke omfattar det område, där den svenska befolkningen utfört sitt mest betydelsefulla arbete och där den ännu har utsikt att kunna verka med framgång. Akademin kan ej heller i sin nuvarande gestalt fylla sina plikter mot Åbo samhälle. Och detta är en synpunkt, som icke får åsidosättas, då fråga är om akademins uppgift och organisation. Ett av de främsta

motiven till akademins tillkomst var kärleken till Åbo stad. Det var önskan att skapa en institution, som kunde höja och stärka Åbo samhälle och skydda en gammal kulturort från ödet att nedsjunka till en finsk landsortsstad med allt, vad detta innebär. Denna tanke stod klar både för högskoleidéns målsmän och dess donatorer, som redan förut på många sätt visat sin kärlek till hembygden. Det var naturligtvis deras mening, även om den aldrig blev uttalad eller ens framträdde klart för medvetandet, att akademin indirekt genom sin verksamhet skulle återbetala de stora kapital den erhållit av industrins och handelns representanter i Åbo.

Låt oss, för att klart belysa situationen, antaga, att inrättandet av den kommersiella avdelningen ännu lämnas därhän. Vad blir följden? En ytterligare tillbakagång av den svenska affärsmannakåren, ett fortsatt försvagande av det svenska elementet, stängning av svenska skolor, nedläggande av kulturella företag, vilka såsom t. ex. musikaliska sällskapet, tagit till sin uppgift att bilda och utveckla befolkningen. Och akademin, på vilken vi offrat så mycken kärlek och så betydande summor, stående isolerad i en finsk miljö utan kontakt med den svenska befolkningen och möjlighet att verka för dess bästa.

Inför detta perspektiv måste man väl icke blott inom affärsmannakretsar, utan överallt varest man hyser kärlek till den svenska kulturen erkänna, att upprättandet av en kommersiell avdelning vid akademin är en åtgärd, som icke får uppskjutas utan kräver omedelbart understöd. Men den nya avdelningen bör icke bliva enbart en fackskola för affärsmän. Den bör även utbilda medborgare, personer, som äga insikt i sociala spörsmål och med intresse och framgång kunna ägna sig åt allmänna värv. De discipliner, som omfatta dessa frågor, t.ex. kommunalförvaltning, hänföras i några fall till särskilda högskolor. En dylik anordning kan av praktiska skäl icke här komma i fråga och synes ej heller ur teoretisk synpunkt vara motiverad. Kommersiell och medborgerlig bildning stå så nära varandra, insikt i samhällsfrågor är så nödvändig för affärsmannen att ett skarpt åtskiljande av ekonomiska och sociala vetenskaper icke är önskvärd.

Vid sidan av sin huvuduppgift att utbilda kunniga och vidsynta affärsmän erhåller kommersiella avdelningen ett annat, icke mindre betydelsefullt uppdrag. Det gäller att grundligt och allsidigt belysa Åbo stads ekonomiska liv och utreda frågan, vilka betingelser Åbo äger för kommersiell och även kulturell utveckling. Och liknande undersökningar

borde efter hand utföras beträffande alla våra andra landsortsstäder. Dylika arbeten verkställas numera överallt i kulturländerna. Men i Finland ha de hittills nästan helt och hållet försummats, beroende främst på den bristande förståelse för städernas betydelse, som varit rådande bland alla klasser av vår befolkning. Det blir emellertid allt klarare, att negligerandet av städerna icke längre kan fortgå, och att vi måste skrida till en rekonstruktion av våra svaga stadssamhällen. Första steget i denna riktning är att fastställa, vilka möjligheter för ett intensivare ekonomiskt liv våra städer och deras handelsområden erbjuda. Och i sammanhang härmed borde hela organiseringen av vår handel och industri underkastas granskning ur kulturgeografisk synpunkt.

Effektivt organiserad för sina betydelsefulla uppgifter, intager kommersiella avdelningen automatiskt en central ställning inom akademin. Detta icke i den mening, att den skulle undanskymma eller hindra tillväxten av andra vetenskapsgrenar. Akademin bör undergå en harmonisk utveckling, som avser att om möjligt tillgodose alla berättigade intressen. Men den bör i särskild grad giva uttryck åt den anda, som skall behärska akademin och övergå till dess elever: idealism och verklighetssinne på samma gång. Den bör ställa för de unga ett högt mål och visa, huru det kan uppnås genom ett verksamt och betydelsefullt liv i samhällets tjänst.

Vad sedan beträffar frågan om den nya avdelningens gestaltning i detalj, så vore det önskligt, att en eller tvenne lämpliga personer sändes till Tyskland och England för att taga kännedom om liknande inrättningar därstädes. Härvid borde icke blott handelshögskolor och kommersiella fakulteter vid universiteten besökas, utan även sådana anstalter som institutet för världshandel och sjöfart i Kiel. Även Amerika erbjuder mycket av intresse på den högre handelsundervisningens område. Så höra de kommersiella avdelningarna vid Harvard universitetet i Boston och Columbia universitetet i New York till de förnämsta institutioner i sitt slag. De stöda sig på ofantliga kapital, som i Finland knappast kunna hopbringas. Vi tro dock, att ett studium av dessa institutioner och de amerikanska universiteten i allmänhet vore till stor nytta icke blott vid organiseringen av den kommersiella fakulteten utan och för akademins utvekling i allmänhet.

ÅBO AKADEMIS BIBLIOTEK
B - SERIEN